

RODOLJUB.

Glasiło „Slovenskega društva“ v Ljubljani.

Izhaja 1. in 3. soboto vsakega meseca (ali če je na ta dan praznik, dan poprej) ter stane 70 kr. na leto. — Članom „Slovenskega društva“ pošilja se list brezplačno. — Za oznanila plačuje se od dvostopne petit-vrste 8 kr., če se enkrat tiska; 12 kr. če se dvakrat, in 15 kr. če se trikrat tiska. — Večkratno tiskanje po dogovoru. — Naročnina in inserati blagovolijo naj se pošiljati „Narodni Tiskarni“ v Ljubljani, vsi spisi in dopisi pa uredništvu „Rodoljuba“. — Pisma izvolijo naj se frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

20. števil.

V Ljubljani, dne 16. oktobra 1897.

VII. leto.

Gališki kmet.

Na kmetiji v Gališki rojen pisatelj naslikal je v nekem veleuglednem dunajskem listu življenje kmetkega ljudstva v Gališki. Ta Gališka je avstrijska dežela in slika tamošnjega kmeta je vredna, da jo vidi tudi slovenski kmet.

Življenje na kmetiji nam sploh podaja podobo o tem, kako živi večina prebivalstva kake dežele, ker kmečkoga prebivalstva je največ in to življenje nas tudi uči, kako se je gospodarilo v državi, h kateri kak kmet pripada, kako so ravnali s tem najvažnejšim delom prebivalstva oni, ki so poklicani skrbeti za dobro vodstvo narodnega gospodarstva ter za vse drugo, kar je kakemu narodu treba za življenje.

Rečeni pisatelj nas vodi skozi navadno kmečko vas v Galičiji. Vas leži navadno na kaki vodi in iz daleč je mej sadnim drevjem lepa videti. Ko prideš bliže, najdeš majhne hiše, s staro, gnilo slamo pokrite. Okna na hiši so majhna in se navadno ne dajo odpreti. V hiši je le jedna soba, ki je ob enem kuhinja, spalnica, delavnica, jedilnica, v kateri se po zimi še tudi mladi prasci, teleta,

ali jagnjeta ali stare kokoši grejejo. V tej sobi je tudi krompir shranjen. Soba ta je 15 do 20 kvadratnih metrov velika in je k večjemu 2¹/₂ metra visoka. Nimajo dosti drv za kurjavo. Četrtno tega prostora zavzema velika peč. Na tej peči ležijo otroci, bolniki, na tej peči se suši sadje in perilo. Tudi v peči sami spe ženske, ko se je peč malo ohladila, in molé glave ven na zrak. V sobi je le jedna postelj. V njej leži hišni gospodar s svojo ženo. Par desak na kozlih, to je postelj, nekaj slame in jedna rjuha, to je posteljna oprava. Odevajo se z obleko in kožuhi. Drugi ležijo po klopeh in za vzglavje imajo svojo roko, pest ali malo slame. Starejši fantje ležijo po leti zunaj, po zimi v hlevu.

Kaj jedó ti gališki kmetje? Reklo bi se, da to jedó kar pridelajo. Deloma je to res, pa ne povsem.

Gališki kmet ima nekaj živine, nekaj perutnine. Ali meso teh živali pride redkokrat na njegovo mizo. Meso jé ta kmet k večjemu o velikih praznikih, trikrat v letu ali ob krstih ali pogrebih. Gališki kmet pravi: če bi kmet meso jel, ga gospoda ne bi imela. To stradanje

LISTEK.

Celjski grofje.

(Konec.)

Sljedeče leto 1443. v marcu sta se pobotala Friderik III. in Albert v Dunajskem Novem mestu in v septembru istega leta je sklenil tudi kralj Friderik mir s celjskim grofom. Zajedna je postal grof Ulrik celjski „kralja Friderika svetovalec in služabnik“, Celjani pa so kralja priznali za fevdnega gospoda.

To pa ni dolgo trajalo. Koristolovstvo habsburškega Friderika in pa celjskih grofov se je redoma križalo. K temu je še prišlo, da se je odločil celjski grof Ulrik kot sorodnik Ladislava po stari materi za nasprotnike Habsburžanov in sicer, ko so se pripravili zaradi izročitve varovanca kralja Friderika, ogerskega kralja Ladislava Postuma, sina Ulrikove sestričine Elizabete, vdove po

Albertu II. in hčere Barbare, grofice celjske (soproge cesarja Sigmunda).

Ko se je Friderik III. vendar le odločil, svojega blagega stričnika izročiti, je bil tudi grof Ulrik celjski v sprevedu, v katerem so „ogerskega kralja“ pripeljali na Dunaj, kjer so izbrali Ulrika za njegovega vzgojitelja. Tu pa je vzrasel Ulriku, celjskemu grofu, nov močan nasprotnik, Ulrik Eitzing. Zadnjemu se je posrečilo, izpodriniti ves celjski vpliv na Ladislava, tako, da je moral Ulrik, grof celjski, se odpraviti k svojemu očetu Frideriku v Celje nazaj, ker so med tem Ladislava že odvedli v Prago.

Še pri življenji starega očeta, grofa Hermana II., se je poročil grof Ulrik II. (med l. 1430. in 1440.) s Katarino, hčerjo srbskega kneza Jurija Brankoviča, ki pa ni bila katoliške vere, temveč grške, katero je ohranila tudi v novi domovini. Rodila mu je dva sina, Hermana in Jurija, ki sta pa oba v zgodnji mladosti umrla,

najredilnejšega, mesa, je žrtev, ki jo kmet zdajšnjemu družbenemu redu doprinaša. Ne sme mesa jesti, ker vsako živinče, vsaka perutnina, ki se v njegovem gospodarstvu zredi, ima že od rojstva svojo posebno pot, da kako ljukno njegovega gospodarskega računa zamaši: S tem bom davke plačal, s tem bom usnje kupil, s tem bom ta in ta dolg plačal — tako računa kmet. A kako hitro je pri kraji s temi živimi dohodki kmetije! Vse luknje še dolgo niso zamašene in nič ne ostane za življenje. Ob velikih praznikih kupi več kmetov kako bušico od sosedu in meso razdeli. Jajca, surovo maslo in sir prodajo ženice, da kaj denarja za obleko otrok in za-se dobijo. Tako ostane mleko. Sala se malo porabi, ker svinčeta se prodajo. Sladkorja ni videti v kuhinji tega kmeta. Moka in sočivje — sta glavni redilni sredstvi. Ali pšenične moke ta kmet malo zavžije. Pšenico mora prodati. Ječmen in še bolj oves morata plantati in ko pride spomladi najhujše delo, tudi teh dobrotljivih živil ni dosti več v kašči. Sto različnih „riht“ zna gališka kmetica napraviti samo iz sočivja, ali to obstoji zmiraj le iz krompirja, repe, zelja, kar vse nima dosti redilnih moči v sebi. Ni kaka šala, ampak strahovita resnica, da gališki kmet polovico manj redilbilnih snovi zavžije, kakor delavec v Nemčiji, na Francoskem ali na Angleškem. Seveda je po tem tudi njegova rast, njegova telesna moč, njegova duševna moč, njegovo veselje do dela!

Obleka gališkega kmeta je najrevnejša. Jeden, dva kožuha in jenen dva para škorenj je za vso družino po zimi. Če dva ž njimi kam gresta, morajo drugi doma ostati. Otroci po zimi ne morejo šol obiskovati in če hodijo, storijo to v škornjih starejših, katere iz šole domu pošljejo.

Narava je tako uravnala, da čim večja je revščina, temveč otrok prihaja na svet. V Galiciji se zakonski pari in otroci strašno množijo. Čudno je, da ljudje še preveč ne mrjejo. 35 od tisoč na leto. Ta gališki kmet se je stradanja že navadil. Ali za vojaštvo skoraj nima mere. Leta 1869. je bilo tam 60 tisoč, 1888. leta 85 tisoč za

tretji otrok, hčerka Elizabeta, ki so jo že obljubili Ivanu Hunyady ju na Ogersko, je tudi umrla.

Dne 9. junija 1454. je umrl v visoki starosti Friderik ter zapustil velikansko premoženje. Odslej je bil Ulrik II. edini gospodar oblasti in posestev svojega rodu. Na novo poklican za ministra zadnjega Albertinca, imajoč več prednosti in moči ko nikoli prej, je stal na vrhuncu svojega življenja.

Posrečilo se mu je, da ga je Ladislav zopet k sebi pozval. Na spomlad (1455) je res prišel v svečanem sprevodu na Dunaj, v ono mesto, katero je bil prej prisiljen zapustiti. Tisoč svetlih vitezov ga je obdajalo, vse je bilo praznično okrašeno in mladi kralj sam ga je vsprejel pri koroških vratih. Moč njegovega nasprotnika Eitzinga je zvođenela, on sam pa je zapustil mesto in hvalil Boga, da se je lahko vrnil na svoje staro mesto.

Brez dvoma je Ulrik hotel na Ogerskem gospodujočo stranko Korvincev uničiti, sam pa postati kraljevi

vojaštvo nesposobnih fantov. To navajanje na slabe gospodarske razmere bi kdo kot dobroto smatral, ali to je isto, kakor z onim konjem, ki se je navadil na malo in slabo krmo in bi se skoraj bil popolnoma odvadil jesti, ko bi ne bil crknil. Gališki kmet ne postaja star in grozno je, v Galiciji umre vsako leto 50 tisoč ljudi gladu.

V gališki vasi je par boljše stoječih ljudi, tako župnik, ki dobi dohodke iz zemljišč od 50 do 200 oralov in nekaj od države, če je pa oženjen, kakor rutenski duhovni, in ima otroke, pa se mu tudi huda godi. Pa tudi duhovnik nima več kakor polovico dohodkov, kakor jih ima sodniški adjunkt, Duhovnik mora tedaj se obrniti na kmeta, k njegovi pobožnosti ter darežljivosti.

V vasi nahajajo se tudi boljši kmeti, to so bivši grajščinski služabniki, ki so pred letom 1848. dobili od svojih gospodarjev po 2 do 4 kmečkih delov zemlje v last. Vladna skrb gre na to, da se delajo srednje velike kmetije, ali te delajo le židovi iz parceliranja na kant prišlih kmetij in veleposestniki požirajo zmiraj več teh kmečkih parcel. Teh srednjih kmetij je z župniškimi vred v vsej deželi komaj 10 tisoč in v oralih komaj 1 milijon oralov. Ker je pa 8 milijonov oralov kmečkih zemljišč, razdeljenih mej 1 milijon 700 tisoč posestnikov, potem se najde, da večina posameznih kmetov nima več zemlje v lasti, kakor 4 orale.

Pri cenitvi teh zemljišč se je našlo, da večina kmečkih teh zemljišč ni več vredna, kakor 100 do 500 gld., z vso živino in drugo pritlikino vred. Zmiraj bolj rastejo veleposestva, požirajoča mala kmečka. Tako se najdejo že kmečka posestva, ki so manjša, kakor en oral.

Da je plodovitost gališke zemlje se zmanjšala, je lahko umevno. Kaj zamore kmet na 4 oralih zemlje živine rediti in kaj žita! Nima gnoja, nima krme. Velike goveje živine, velikih konj ne more rediti. Vse je pritlikavo. Goveja živina doseže komaj ceno 36 gld. Ko je bilo leta 1889. veliko pomanjkanje krme, so se konji po 10 gld. in celo za vrednost kože dobili in to še ni vse; tisto zimo je v Galiciji 20 tisoč konj gladu poginilo.

namestnik (locum tenens), in vse to se tudi strinja z njegovim državniskim duhom. Treba pa je anekdote Aeneja Sylvija (Picolomini, papež Pij II., znani zgodovinar in večletni osebni tajnik cesarja Friderika III.) o spletkah in zankah, ki jih je baje grof Ulrik stavil Korvinu, jako oprezno vsprejeti. Oba politična in osebna si nasprotnika sta se obnašala drug proti drugemu kakor spretna in oprezna borilca ali kupčevalca, ki se pred vsako škodo zavarujeta in prave misli v gibčni govoric zakrivata. Tako se dobe listine, v katerih se Celjan zveže z nasprotniki Hunyady-ja, na drugi strani se pa v pismih s Korvinom zatrjuje prijateljstvo. Tako pismo imamo n. pr. iz l. 1456., ko sta se Ivan, starejši sin Hunyady-ja, in pa Celjan zvezala zoper vse osebne in deželne sovraage. L. 1455. (15. januarja) se celo nekaj govori o doti in opremi Elizabete, hčere caljskega grofa in zaročenke Matije, mlajšega sina Korvinovega, a kmalu potem je ona umrla v nežni mladosti. Že prej pa sta pomrla

V drugih deželah pride na kvadratni kilometer in sicer na Angleškem 27, na Francoskem 32, na Madjarskem 33, v Nemčiji 37, na Češkem 44, na Irskem 45, v Belgiji 49, v Italiji (najbolj sestradani deželi) 57, v — Galiciji pa 63 s poljedelstvom ukvarjajočih se ljudi. Skoraj 78 odstotkov vsega prebivalstva je v Galiciji v poljedelstvu. Fabrik, industrije tam ni, rokodelstvo je tam v povojih, domačo obrt so davki uničili. In tako ne preostaja kmetu družega, kakor se tega malega kosa zemlje držati in stradati. V Galiciji ni beračev, ker ta obrt tam nič ne nese.

Galicija je drugače plodovita, krasna zemlja. Gališko plemstvo je bilo zmiraj sovražnik fabrik, trgovine in obrtništva in zaviralo je z vsemi močmi (in bilo je in je še v deželi vsegamogočno) razvijanje mest. In sredi teh kmetov so velikanske grajščine teh veleposestnikov. Tam je dosti dobro rejenih poslov, hlevi so polni živine, tudi lovski psi imajo lepe hleve; v velikih vrtih se sprehaja gospoda ter si kratek čas dela. Zjutraj ob 6 uri gre oskrbnik k vratom grajski dvor obkoljujoče ograje in tam izbira izmej stotine sestradanih kmečkih ljudi delavce za grajščino. Po 20 kr. plačuje na dan, pa tudi po 10 brez košte in dobi jih, kolikor hoče. Tiste, ki so se mu zamerili, ki niso pri volitvah ubogali, ne vzame na delo. Joj kmetu, ki bo zasačen v hosti, nabirajoč travo, ali zgrude drevja! Ali po njegovem polju ima grajščak svoj lov, za malo ceno ga je od občine dobil. Kateri kmet bo še lovec v takih razmerah! Če zajci, srne pojedjo še to malo kmetu, se tudi nobeden za to ne briga.

V komisijonih za izboljšanje kmetijstva sedijo veleposestniki v veliki večini, le par kmetov se vzame zraven. Veleposestniki si vedo državne in deželne in občinske davke zmanjšati, kmet pa plačuje za šole in učitelje ter ceste popravlja, na katerih on sam malo vozi. Ko se je kmet tlake in robote oprostil, je moral zemljiščne odveznine grajščakom 150 milijonov gld. plačati in kaj je dobil? Štiri uboge orale! In kaj je bilo pravih zaradi občinskih host! Teklo je veliko kmečke krvi in pravde so se kmetom zgubile.

Jurij in Herman še kot otroka, in tako je stal Ulrik II. brez družinskega blagoslova, pred sabo zroč izumrtje svojega rodu, in vender še poln samozavesti in ponosa, kot desna roka mladega kralja; vse ga je črtilo in se ga balo, kajti imel je močna sredstva in mogočne zveze.

V avgustu leta 1456. je umrl Korvin, ki si je v brambi Belegagrada in v bitki zadnje lavorike nabral, najmočnejši nasprotnik Celjana, ki pa je zadnjega na vseh in dobrem jeziku daleč presegal. Sedaj se je ponudila celjskemu grofu tudi na Ogerskem najvišja zaželjena oblast.

Na čelu križevnikov je odrinil pozno v jeseni leta 1456. z mladim kraljem na Ogersko. V Futaku ga je imenoval Ladislav za „locum tenens“. Korvinova stranka, Ladislava Hunyadyja in Szilágyja, maternega brata mladih Korvinov, pa je sumila najhujše, namreč nasilstvo od zopernega Celjana. Ladislav Hunyady, ban hrvaški, ki je

Tako je kmečki sin popisal sedanje stanje svojih kmečkih rojakov. Slovenski kmet, hvala usodi, ni tako ubog. Polovico grunta meri po deset oralov. In teh polovičarjev je pri nas precej. En par vprežne živine, jedno večjo kravo tudi redi. Svinj več. Hiše, gospodarska poslopja so lepša, boljša. Gladu slovenskemu kmetu ni treba umreti in vsaj se ne nahaja mej nami taka smrt. Ali v marsičem je podobno razmerje gališkega in našega kmeta. V vinorodnih krajih in posebno onih kraških tal je zdaj, ko trta ne rodi, že blizo tako. Le Amerika še te kmetije drži, da ne padejo popolnoma v siromaštvo, Amerika je rešila marsikatero slovensko kmetijo. Ali Amerika ne daje več onega zaslužka, ko prej. Pazimo, da ne gre v nič, kar še imamo v naših kmetijah. Ali z zmerjanjem proti liberalizmu, kakor zdaj naši duhovniki na leci in na shodih to radi storijo, ne dosežemo nič. Liberalizem ni kriv slabega gmojnega stanja kmeta, liberalizem ga je rešil grajščinskega gospodarstva in liberalizem ni bil pri delitvi zemlje, pri odkupu servitut, to odveznino so delali možje stare fevdalne šole. Neradi so dali in kar so dali, bilo je malo. Tedaj nobeden duhovnik ni nastopal za to, da bi kmeti dobili več zemlje, ali vsaj več pašnikov, več hoste. Starejši možje vam lahko povejo, kako so duhovniki le na to gledali, da se je njihovim župniščem dosti zemlje odmerilo, škofi pa so srpo na to gledali, da jim ne vzamejo več, kakor grofom.

Ali se more komu slabše goditi, kakor gališkemu kmetu? Ali mar mislite, da je slov. kmet varen pred beraško palico? Še več let tako naprej, kakor slednja leta, in tudi on ne bo imel več, kakor gališki kmet. On ne hodi višje do boljšega, on hodi nazaj. Mesto da dovoljete toliko milijonov za vojaštvo in druge za življene ne tako potrebne stvari, delajte na to, da se državna bremena zljajšajo in davki tudi za povzdigo kmetijstva obrnejo, da država na ta temelj družbe dobro pogleda. Liberalizem je izvršil svojo nalogo, ko je oprostil kmeta suženjstva, tlake in desetine ter obrt, trgovino, industrijo povzdigniti pomagal do zdajšnjega razvoja. Toliko in to-

imel s svojimi ljudmi zasedene vse državne trdnjave, pa je zakrival svojo srdito jezo ter v Futaku prijateljsko udanost prisegal do kralja in celjskega grofa.

Umor so sklenili izvršiti kot čin politične potrebe, pozneje pa to za slučajni dogodek smatrali in z izmišljotinami obdali.

Grof Ulrik je šel 8. novembra s kraljem res v nastavljeno past — če prav je bil sicer jako oprezen. Ko je prestopil obzidje belogradske trdnjave, je pač kaj slabega sumil, da, celo opomnili so ga od neke strani na to, pa je bilo že prepozno. V jutro 9. novembra (to je pravi in gotovi datum) je padel po trdovratnem uporju pod sabljami in noži zarotnikov. V Celji v rodbinski rakvi pokopan je rod visokohrepenečih celjskih grofov.

Eneja Silvij riše Ulrika II., da je imponiral po svoji postavi, da je imel pohotne poteze, da je bil duševno spreten in dober govornik.

liko milijonov iz kmetije prišlih delavcev zdaj živi v fabričnem, obrtnem, trgovskem delu in po večjem boljše živi, kakor srednji kmet. Kakor tlaka in desetina ni ve-komaj trpela, razvija se človeštvo iz liberalizma v drugo življenje. To drugo življenje že ustaja. Kmečki sinovi v fabrikah že bijejo boj za kruh za vse, ki ga nimajo in tudi za kmeta, ki bo enkrat njihov naravni zaveznik. Če to ali ono v teh novih posvetnih strankah ni prav, lepa je vse kako glavna njihova smer, državo pri-siliti, da za vse skrbi in tako skrbi, da ne bo takih razmer, kakor jih kaže n. pr. gališki kmet, ruski, italijanski in drugi. Na neumnost našega kmeta grešijo

tedaj vsi oni, ki liberalizem, ki je zdaj kacih 80 let naš evropski svet vladal, vse hudo podtikajo in na isto, če ljudem pravijo, da jih bo osrečil krščanski socializem, o katerem nobeden teh govornikov ne vé, v čem prav za prav obstoji. Ker so gospodarske razmere tako žalostne, da armado lačnih in revnih množijo, so se ti krščanski ljudje izmislili, ta nov razvoj misli in človeškega teženja za to porabiti, da bi oni bili voditelji in da bi se izvršilo vse tako, kakor njihovi kašči koristijo.

Dokler bodo duhovniki imeli vso moč in oblast, se kmetu ne bo bolje godilo.

Politični pregled.

Državni zbor zboruje že nekaj tednov, a storil ni doslej še čisto nič. Krivi so tega Nemci. Zdaj je začel državni zbor razpravljati o predlogih, naj se obtoži ministertvo. Razprava bo seveda dolgo trajala, a da ostanejo predlogi brezuspešni, to je že zagotovljeno. Potem pride na vrsto razprava o podaljšanju pogodbe z Ogersko. Ako odobri zbornica to pogodbo, bodo naši davkoplačevalci za mnogo milijonov oškodovani.

Večina in vlada. Nobena vlada ne more izhajati, ako nima na svoji strani večine državnega zbora. Badeni pa je še posebno vezan na sedanjo večino, v kateri sedé tudi slovenski poslanci, ker ga hočejo Nemci na vsak način strmoglaviti. Vzlic temu pa se še ni domenil z večino. Slovenski poslanci so izjavili, da Badenija ne bodo podpirali, zlasti da ne bodo glasovali za podaljšanje pogodbe z Ogersko, ako ne dobé jamstev, da vlada ugodí njih zahtevam.

Razpor v večini. Nemški klerikalci so važen del parlamentarne večine, a vzlic temu bi jih bili Čehi in Poljaki kmalu vrgli iz svoje srede. Klerikalci so namreč stavili na sebi dobri predlog, naj se jezikovno vprašanje uredi zakonskim potom, a dali so temu predlogu obliko, kakor da jim gre le za razveljavljenje jezikovnih naredb.

Po postavi je bil velik in suh, s strastnim pogledom v očesu in hripavim glasom; lase in brado je skrbno gojil ter se zlasti rad kazal v gizdavi obleki.

Mrtveca so prepeljali iz Belega grada v Celje, kjer so se pogrebne svečanosti tako slovesno vršile, kakor se je dostojanstvu pokneženih grofov celjskih spodobilo.

Grofica vdova Katarina, vitezi, oprode in vse meščanstvo celjsko je prisostovalo, ko so mrtveca prenesli v mestno minoritsko cerkev. Na visokem odru pa je ležal zadnji grof celjski (Ulrik), na okrog so plapolale voščene sveče, in 12 črno oblečenih ubožcev je držalo v rokah tudi goreče sveče. Ko se je vršilo pri zadušnici darovanje, je vstala grofica vdova in položila svoj dar na oltar. Njenemu vzgledu je sledila gospoda, vitezi in sluge. Bili so razvrščeni okrog svojih zastavic po redu glavnih grajščin v Celji, Ortenburgu in Zagorji; zadnji prapor je bila črna žalna zastavica.

Nastala je vsled tega zlasti mej Čehi velika burja, katere so se klerikalci ustrašili tako, da so hitro dali pomirljivo izjavo. Razpor je s tem pač poravnán, toda Slovani morajo biti previdni, ker klerikalcem ni nikdar zaupati.

Madjarska. — V Pešti je umrl te dni poslanec Ignacij Helfy. Bil je voditelj tiste stranke, katere hoče, naj se Ogrska popolnoma loči od Avstrije. Sodeloval je pri revoluciji l. 1848. in bil sploh najvernejši pristaš ranjkega Košuta.

Hrvatska. — Ban hrvatski, grof Khuen-Hedervary, bo menda moral pobrati šila in kopita in oditi. Dolgo let je zatiral hrvatstvo in storil, kar je bilo možno, da bi Hrvate spravil na beraško palico. Njegovo namenoma slabo gospodarjenje je pognalo ponekod ljudstvo do obupa in prouzročilo pravo pravcato revolucijo, ki je mero-dajnim krogom naposled odprla oči.

Rusija. — Na Ruskem je letošnja letina bila kaj slaba, tako, da se je bati v mnogih krajih lakote. Zategadelj je ruski car odkazal v podporo stradajočemu ljudstvu velike svote in odredil, da je koj začeti razna dela, da bode ljudstvo imelo kaj zaslužka.

Prapore in k vsakemu še en ščit in eno pozlačano čelado so položili na oltar. Potem je prišlo 12 konj s črnim suknom ogrnjenih, na vsakem črno oblečen deček, in vitez v oklopih je stopil zraven. Žalostno je zaklical trikrat: „Danes grof celjski in nikdar več“, potem lje zlomil ščit z grbom treh zlatih zvezd na modrem [polji], in tedaj je nastalo glasno ihtenje, kajti za vedno so zatonile te zvezde pokneženih celjskih grofov.

Prepir za celjsko dedščino je trajal štiri leta. Cesar Friderik III. se je skliceval na svoje pravice do Celja po starih in novejših pogodbah, zlasti po pogodbi iz leta 1443. ter zjedinił že leta 1457. to pokrajino za vselej s habsburško lastnino.

Črepinje grofov celjskih se vidijo še sedaj v steklu in okvirih za velikim oltarjem minoritske cerkve.

Srbija. — Lani je srbski kralj obljubil, da namestu sedanje ustave izda novo in sicer dogovorno z narodno skupščino. Zdaj je nakrat prišel v Beligrad kraljev oče, zloglasni Milan. Iz tega sklepajo srbski listi, da bo kralj izdal tako ustavo, kakršno si želé bankerotirani Milanovi prijatelji, da bi zopet prišli na krmilo. Kralj seveda take ustave ne izda v soglasju z narodom, niti dogovorno s poslanci, ker nima Milan prijatelj niti mej narodom, niti mej poslanci.

Rumunska. Kralj rumunski je bil pred kratkim v Budimpešti. Rumunski ministerski predsednik Sturdza ni prišel z njim, a vender so kraljeve napitnice, v katerih je povdarjal ozko zvezo mej Rumunsko in Avstro-Ogersko, obudile po vsi Rumunski silno nevoljo, katera se obrača tudi proti ministerskemu predsedniku. Rumuni

so nejevoljni in obsojajo kraljevo postopanje, češ, da je sankcioniral grozni položaj na Ogerskem živečih Rumunov. Po vsi Rumunski se je začelo živahno gibanje, čegar posledica bo najbrž odstop sedanje vlade.

Španska. Konservativcem je na Španskem zopet jedenkrat bankerotoval. Država je v najobupnejšem položaju in kraljica si ne vé pomagati drugače, kakor da je sestavo novega ministerstva poverila vodji liberalne stranke, maršalu Sagasti. Pričakuje se, da uredi Sagasta kubansko in filipinsko vprašanje na ta način, da dovoli tem otokom precejšnjo avtonomijo. Doma pač ne bode dosti opravil. Španske razmere so preklaverne in se sploh ne dajo asanirati, ker je ljudstvo premalo omikano in preveč siromašno.

Slovenske in slovanske vesti.

(Slovanska krščansko narodna zveza) kakor se imenuje klub, v katerem sede tudi slovenski in hrvaški poslanci, se je začel krhati. Poslanec dolenskih mest, dvorni svetnik Šuklje, je iz kluba izstopil, ker se klub pri volitvi v proračunski odsek ni nanj oziral, ampak volil dva duhovnika, Gregorčiča in Kreka, izmej katerih je Krek popolnoma nesposoben za delo.

(Kopitarjeva slavnost.) Umrjoči ostanki slavnega slovenskega rojaka Jerneja Kopitarja so bili te dni prenešeni v Ljubljano in tu slovesno pokopani. Kopitar, kateri si je pridobil za znanost neprecenljivih zaslug in čegar ime se po vsem svetu imenuje z največjim spoštovanjem, je bil pokopan zajedno s svojim prijateljem srbskim pisateljem Vukom Karadžićem na Dunaju.

(Dopolni volitvi v deželni zbor) namestu umrlih poslancev Kersnika in Lavrenčiča vršili se bosta tako za trgovsko in obrtniško zbornico, kakor za kmetijske občine vipavsko-idrijske, dne 16. novembra t. l.

(O spojenju slovenske i istarske družbe sv. Cirila i Metoda*) je naslov članku, kateri je v zagrebškem „Obzoru“ obelodanil predsednik istrske družbe, dr. Vitezić. Leta 1893, na občnem zboru družbe sv. Cirila in Metoda v Sežani, izprožil je bil dr. Vitezić misel, naj bi se obe družbi zjedini. Občni zbor je naročil odbor, naj se o tem predlogu posvetuje in naj o njem poroča prihodnjemu občnemu zboru. Na odborov poziv je dr. Vitezić izdelal natančen načrt za premembo društvenih pravil, toda odbor je izjavil, da v sedanjih razmerah ne more priporočiti reorganizacije družbe sv. Cirila in Metoda v smislu Vitezićevega predloga. Dr. Vitezić je na to izročil svoj predlog političnemu društvu „Edinost“, a ker ga to ni uvaževalo, ga je sedaj obelodanil. Ker se nam zdi, da Vitezićev predlog ni napačen, opozarjamo nanj člane naše šolske družbe.

(Umrli) je v ponedeljek, dne 27. t. m., v Dobrli vasi na Koroškem ondotni prošt č. g. Ivan Marinič v starosti 65 let. Pokojnik je bil vzoren duhovnik in vrl narodnjak ter zvezdoslovec. Naj v miru počiva! — Umrli

je v Št. Petru bivši štajerski deželni poslanec župnik dr. Ivan Lipold.

(Štajerski deželni šolski svet) je poslal v slovenski trg Braslovče pomožno učiteljico, ki nima nobene skušnje in ne zna slovenski. Kako bo ta učiteljica poučevala izključno slovenske otroke, tega menda deželni šolski svet sam ne vé. Če take razmere niso škandalozne, potem ne vemo, kaj naj se še tako imenuje. Po naši sodbi bo treba, da nastopijo slovenski poslanci v štajerskem deželnem zboru z največjo brezobzirnostjo.

(Slovenske trobojnice) izginjajo ob cerkvenih slavnostih po deželi in mesto njih vihrajo večinoma rudeče bele „hlaščice“. Tudi v tem vidimo metodo: narodnost-paganstvo; paganstvo neomikanost; neomikanost madež; madež sramota itd., ergo: narodnost - sramota. Živio indiferentizem naših katoličanov!

(Razveljavljenje Nabergojeve izvolitve pred državnim sodiščem.) Občinski zastop tržaški razveljavil je bil izvolitev Nabergoja, ne da bi imel v to kak vzrok, zgolj z motivacijo, da Nabergoj ni vreden, da bi sedel v občinskem svetu. Namestništvo je ta sklep občinskega sveta uničilo in ministerstvo je uničenje potrdilo. Proti tej odločbi se je tržaški občinski svet pritožil na državno sodišče, katero bode o stvari razpravljalo dne 19. t. m. Tržaški občinski zastop bode pri tej razpravi zastopal poslanec dr. Cambon.

Pokojni knezoškof goriški dr. Zorn, čigar oporo je našel z zapuščino baveči se notar v neki knjigi, je vse svoje nezatno premoženje zapustil deškemu semenišču v Gorici,

(Razkritje spomenika) pokojnemu c. kr. učitelju Antonu Levstiku se je vršilo v Idriji dne 7. t. m. Slavnost je bila jako lepa. Zlasti učiteljstva se je mnogo udeležilo.

(Der Teufel soll ihn holen!) „Pensiero Slavo“ od 18. septembra pripoveduje: Leta 1892. je imelo naše vojno brodovje svoje vaje blizu Fazane. O tej priliki so streljali tudi v tarčo. Neki pomorščak (Delmatinec) je

pogodil tako dobro, da so se mu kar čudili častniki. Poveljnik baron Sterneck si je dal predstaviti vrlega mladeniča. Ogovoril ga je nemški. Kako naj bi Dalmatinec odgovoril na nemški nagovor? Baron Sterneck je odgovoril moža italijanski, zopet ni dobil odgovora, a jeden častnikov ni mogel drugače, nego da je pojasnil: „Excellenz, der Mann versteht nur kroatisch!“ To pojasnilo očitvidno ni bilo po volji njega ekscelenci, kajti na jako čuden način je pohvalil potem vrlega dalmatinskega strelca, vzkliknil je namreč: Der Teufel soll ihn holen.

(Mestna hranilnica v Radovljici.) V mesecu septembru 1897. leta je 79 strank uložilo 20281 gld. 8 kr., 43 strank vzdignilo 6628 gld. 62 kr., 19 strankam se je izplačalo posojil 9750 gld., stanje vlog 29855 gld. 68 kr., denarni promet 61246 gld. 31 kr.

(Šolski dom v Gorici.) Za zgradbo lastnega splotja za slovenske šole v Gorici ustanovilo se je posebno društvo „Šolski dom“, katero je tekom nekaj dni nabralo blizu 6000 gld.

(Tržaška zavarovalnica proti nezgodam delavcev.) Namesto razpuščenega načelnštva pri tem zavodu se vrši 6. novembra nova volitev načelnštva in

in razsodišča. Glasovnice se dopošljejo zavarovanim obrtom po pošti. Delajo se priprave, da se postavijo kandidatje. Če ne bodo volilci malomarni, utegnemo Slovenci dobiti večino v tem zavodu.

(Tržaški magistrat) je te dni „popravit“ vse liste metnih volilcev in izbrisal jako mnogo tacib, kateri imajo volilno pravico. Brez dvoma se je to zgodilo iz političnih nagibov.

(Vinska letina na Vipavskem.) koder ni toča pobila, se je letos posebno dobro obnesla. Ker je bilo poletje precej suho, je grozdje pridobilo na kvaliteti tako, da je vino mnogo močnejše, nego je bilo zadnja leta. Obžalovati pa je, da je letos mnogo umetnega vina napravila „Vinarska zadruga v Vipavi“, katera je v klerikalnih rokah. Umetna vina odvzela bodo vipavskemu vinu kredit ter bodo kmetu provzročila izdatno škodo. Ljudstvo na Vipavskem je nad tacim delovanjem jako nejevoljno. Vinski kupci, kateri želite dobro i pošteno vino kupiti, pridite v vipavsko dolino ter obrnite se naravnost do našega kmeta, pri katerem dobite zanesljivo pošteno kapljo. Vipavski kmetje upoštevajte to ravnanje pri prihodnjih deželnozborskih volitvah.

Razne vesti.

— (Strah v Šiški.) Iz Sp. Šiške se nam piše 4. t. m. Hvala Bogu, prestano je. Ko bi ne bili trdni v veri, morali bi bili obupati, tako nas je pretresala groza. Skoro teden dnij nas je tresla vsako noč in čedalje hujše, in lahko rečem, da Spodnja Šiška še ni bila nikdar tako zbegana, kakor te dni, niti v tistih časih, ko je bil v Ljubljani najbolj znan klic „Šiška gori“. Saj pa je bil tudi vzrok naše zbeganosti tehten. Strašilo je! Prav res je strašilo! Pri peku je strašilo. Pek je bil vrgel v svojo peč nekaj kostij, človeških kostij pravijo ljudje, in potem je strašilo v njegovi hiši, oziroma v njegovem dimniku, da je bila vsa Šiška pokonci in da smo se tresli, kakor šibe. Strašilo je vsako noč. In kako! Iz dimnika se je čulo skrivnostno vzdihanje in pesek je padel iz njega. Neka verodostojna ženica zatrjuje, da je na svoja ušesa slišala iz pekovega dimniku klicati: „Ježeš, Marija kako me peče. Pomagajte!“ Na moje vprašanje, ali ni morda strah klical „Pomagaj Samijel“, mi ni znala točno odgovoriti, rekla mi je pa, da je lahko mogoče, da je strah klical Samijela na pomoč, ona pa da si imena ni zapomnila, ker ne pozna gospoda Samijela. Zbeganost ljudstva je bila toliko večja, ker se je izkazalo, da je strah — hudoben. Pri nas v Šiški je namreč nekaj „liberalcev“, kateri nimajo prave vere v strahove, a kadar je prišel kak liberallec v pekove dimnik gledat, se je strah vedno skrtil in ni dal glasu od sebe niti na klic: „Pridi dol, če si človek ali hudič“. Gotovo je to storil iz same hudobnosti, kajti čim so liberalci odšli, je začelo zopet strašiti in sicer tako grozovito, da so se nam kar lasje jezili. Zadnje dni je neka izkušena žena nasvetovala, naj bi se neslo nekaj smodnika h franciškanom, da bi ga blagoslovili, potem pa naj bi se z „žegnanim purflom“ stréljalo v dimnik. Žal, da ta izvrstni nasvet ni obveljal. Zadnje dni minulega tedna se je pri peku zbralo toliko ljudstva, da so prišli celo orožniki in da so gasilci „tuserkali“, a kakor hitro so gasilci prišli, je strah

zbežal v gozd. Na srečo ga je nekaj ljudij videlo bežati, slišali so celo, kako so ropotale njegove kosti. Naravno je, da niti orožniki niti gasilci niso ničesnr našli. Komaj pa so bili odnesli pete, se je strah vrnil in začel zopet razgrajati. Naslednji dan je tako strašilo, da so peki delo popustili, in bežali, kar so jih noge nesle. Včeraj in danes pa ni več strašilo in zdi se nam, kakor da bi se nam bil odvalil kamen od srca. Doslej še ne vem, kaj se je zgodilo s strahom. Morda je res kdo z „žegnanim purflom“ vstrelil v dimnik in straha pregal, morda da so poslali po koga, ki je dimnik „žegnal“ in strahu zagovoril, morda je pa res, kar si ljudje šepčejo, kar pa ogromna večina odločno prereka, da je namreč strašil — pekov vajenec. Bodi kakorkoli. Hude dni smo prestali in hvaležni smo iz globočine srca, da je nehalo — strašiti.

(Bratomor.) Dne 26. m. m. prepirala sta se brata Kogovšek v Podpeskom pri Rovtah, kakor že večkrat poprej, za dedščino umrle sestre. Ker je bil isti dan nedelja, bili sta prepirajoči stranki žganja polni in tako se je dogodil zločin, katerega ne pomni vsa župnija, ki šteje nad 1800 duš.

(Ustrelil) se je vsled neprevidnosti 53-letni Franc Pančur iz Kostanja v Tuhinjski dolini. Tekel je s puško za domačima zajcema, katera sta mu ušla, mej tekom pa se mu je puška izprožila in kroglja ga je tako nesrečno zadela, da je bil dve uri pozneje mrtev.

(Nevarnega tatu) je te dni ujela mestna policija. To je že premnogokrat kaznovani Karol Špindler. Kmalu potem, ko je bil Špindler izpuščen iz prisilne delevnice, dne 19. avgusta, je ulomil pri gosp. Jakobu Peternelu na Bledu in pokradel precej blaga. Policija ga je izročila deželnemu sodišču.

(Velikanska zeljnata glava.) Mej poljskimi pridelki se je letos zelje kaj dobro obneslo; tako je na polji g. Ant. Wilfana, po domače Aleša, ob Savi zrastle glava, ki tehta 6½ kg.

(Trije ljudje zmrznili.) Iz Il. Bistrice se nam piše 7. t. m. Dne 4. t. m. je nastala pri nas silna burja z dežjem in snegom. Dva posestnika in jeden mladenič iz Kuteževa pri Il. Bistrici so na potu iz gozda proti domu komaj jedno uro od vasi zmrznili. Poginil je tudi jeden konj in jedna krava. Drugi krepkejši so se komaj oteli. Burja je šele danes ponehala.

(Na smrt obsojen) je bil te dni v Celji J. Dolinšek, kateri je zavrato umoril svojega brata.

(Hrvatska grozodejstva.) O ubojih v Sjeničaku se poročajo sedaj strašne posameznosti. Razburjeni narod je bil ondi povsem podivjal, da se je vedel kakor mesa lačne zveri. 21. m. m. je prišla k župniku Nikoliću v Sjeničaku komisija, da premeri ondotne gozde. V tej komisiji so bili: zemljiške knjige ravnatelj Cvijanović, okrajni načelnik Brozović in geometer Djaković. Dočim je odšel Djaković, ki je bil v kraju dobro znan, takoj v gozde, ostala sta prva imenovana uradnika pri župniku. V tem se je nabralo ogromno ljudi, ki so zahtevali cerkveni ključ, češ, v cerkvi je madjarska zastava. Župaik jim je odprl res sam cerkev ter jim pokazal, da ni ondi nobene madjarske zastave. Mej tem sta ostala uradnika pred cerkvijo; kar so pridrli od nekod še drugi kmetje. Ne vedoč, da je župnik v cerkvi in misleči, da sta uradnika Madjara, so ju takoj napadli s sekirami. Neki kmet je udaril ravnatelja Cvijanovića s sekiro po glavi, da se je takoj zgrudil, Brozović pa je pobegnil. Kmetje so jo udrlj za njim, ga ujeli, ga peljali z groznimi udarci pred cerkev ter ga do mrtvega pobili. Cvijanović se je mej tem zavedel ter se je zavlčel v župnišče. Kmetje pa so ga poiskali, ga vlekli pred cerkev ter ga do cela pobili. Ko je geometer Djaković slišal v gozdu, da sta njegova tovariša v nevarnosti, jima je hitel na pomoč. Mislil je, ljudje me poznajo, lahko jih potolažim in pomirim. Toda tudi njega so kmetje pobili takoj na tla. Ker so mislili, da je mrtev, so ga pustili ležati v krvi. Toda Djaković se je vendar še zavedel ter okoli 11. ure dopoldne bežal v hišo nekega znanega mu kmeta. Okoli 4. ure popoldne pa so zapazili pijani kmetje, da je Djaković izginil. Iskali so ga ter ga našli pri onem kmetu v detelji skritega. Vlekli so ga k ubitima tovarišema ter ga zopet bili, da je obležal v krvi kakor mrtev. Potem so vse tri žrtve oropali ter šli dalje pit v bližnjo gostilno. Pri svojih treh žrtvah so pustili stražo. Ob 6. uri se je Djaković vnovič zavedel, prosil je vode in — izpovednika, ker je umiral. Stražnik mu je dal res vode, pa šel povedat kmetom željo umirajočega. Kmetje so hiteli takoj iz gostilne, vsem

naprej pa neka pijana kmetica, ki je tekla naprej ter umirajočega, počenši nanj, nesramno oskručila. Na to ga je neusmiljeno tepla. Ko so prišli za njo kmetje, so Djakovića še sami do dobra potokli. Župnik Nikolić pa je ušel divjim kmetom na pol gol v Vrgimost. — Te podatke smo posneli hrvatskim časopisom. O vzrokih razburjenega naroda, ki je ondi v omiki skrajno zaostal, je že govoril naš dopisnik iz Zagreba. Vsa krivda zadene vladne organe, ki niso poskrbeli, da se kmetje pravočasno podučé, in ki ravnajo z njimi krivično in nasilno. In tako se je tudi tu pokazalo, da — kri ni voda.

(O najmanjšem kralju.) Španjski kralj Alfonz je dobil pred kratkem od madriškega škofa svetinjo, katero je papež blagoslovil. „Čemu mi bode to?“ je vprašal mladi kralj. — „Obvarovala vas bode vseh nevarnosti“, — je odgovoril škof. — „Li res, li res?“ „Da, gotovo“. — „Iz dna svoje duše se vam zahvaljujem“, je vzkliknil veselo kralj Alfonz. Dva tedna pozneje pa je dobil škof 20 zabojev ponarejenih svetinj, katere mu je poslal kralj ter pismo, iz katerega je izvedel škof, da je dal kralj te svetinje skrivoma napraviti. „Ker obvarujejo človeka ne-zgode, dal sem jih narediti za vojake na Kubi; blagovolite prositi papeža, da jih blagoslovi“, je pisal najivni vladarček. Škof je seve uslišal to prošno in zaboji so že na poti v Rim. — Tudi sledeče je značilno za mladega kralja: Ko so došle zadnje neprijetne vesti iz Kube, je dejala kraljica-mati: „Glej, toliko ljudi more za te umreti“, — na kar je ves prestrašen vzkliknil kralj: „O mati, zakaj umrjo, naj bi raje živeli zame!“

(Čudovito drevo.) V vrtu budhističnega samostana Gumbum, v severnem Tibetu, v srednji Aziji, raste drevo, na čigar listju in lubju se prikazujejo črke, besede in tudi cele molitve. Tamošnje ljudstvo gleda seve na to drevo s silnim strahom. Evropski učenjaki tega nikakor niso hoteli verovati. Ko pa so se Patanin, Grenard in drugi taki slavni možje o tem lastnoočno uverili, tedaj i drugi niso mogli več o tem dvomiti. Nastalo je vprašanje, kako so postale te črke in besede. Nekateri so trdili, da so se na lubju in listju slučajno pokazali znaki, podobnim črkam, katere smatra tamošnje praznoverno ljudstvo za prave. Potanin pa meni, da so napravili te znake kaki hrošči. Francoski učenjak Edvard Blanc, kateri je tudi bil na licu mesta, pa pravi, da je to delo budhističnih svečnikov, kateri so na posebno umeten način, skrivoma napravili te črke in besede na listje, da bi tamošnji lahkoverni narod tem lažje držali na svojih vajetih. Tega mnenja so sedaj tudi drugi učenjaki.

Črtice o živinozdravništvu.

(Piše A. Slivnik.)

(Dalje.)

II.

Izmej živinskih boleznj so najbolj važne kuge. — Nekužne boleznj žugajo le tisti živali, katera je bila neposredno izpostavljena razmeram, ki bolezen povzročujejo, n. pr. da se je žival prehladila ali dobila kaj škodljivega v klaji. Toda kužna bolezen je nalezljiva. Vzrok kuge so glivice, ki se zaredé na milijone v živalskem telesu in je morejo ugonobiti ali pa mu zdatno škodovati. Te glivice so zelo majhne, s prostim očesom jih niti ne vidimo, potreba je zato drobnogleda. Poprej so jih imeli za živalice,

dandanes jih prištevamo k najnižjemu redu rastlin. Če preide le ena taka glivica od živali na žival, prenese kužno bolezen; včasih se razmnoži v nekaj urah, drugičkrat v nekaj dneh ali mesecih, tako, da žival prične hirati ali pa še celo pogine. Kuge smo začeli prav spoznavati šele v zadnjih petdesetih letih. V srednjem veku in tudi še v našem stoletju so mislili ne le priprci ljudje, ampak tudi učeni gospodje, da se kužne boleznj ne morejo in ne smejo ozdravljati. Imeli so jih za očitno šibo božjo, katero le ostra pokora utolaži. A prišli so tem

ljutim sovragom ljudi in živali na sled. Oko smo si obožili z drobnogledom in na ta način se moremo prepričati tudi o stvarih ki jih ne moremo razločevati s prostim očesom. Spoznali smo glivice za večino kužnih bolezni. Torej mi je treba le en košček izrezati iz kužnega telesa, dejati ga pod drobnogled in videl bod m glivice, ki bolezen povzročujejo? Tako jednostavna stvar ni. Treba ti je poprej vedeti, v katerem delu se glivica redi. Nekaterim ugaja kri, druge uspevajo pod kožo, tretje se zarejajo v sluznicah, žlezah itd. Prigodi se pa tudi, da se nahajajo slučajno v živalskem telesu take glivice, ki telesu naravnost ne škodujejo. A pod drobnogledom nam napravljajo lahko te sicer neškodljive glivice velike sitnosti. Mesto jedne vrste glivic dobimo več različnih vrst in ne da se nam določiti, katera vrsta glivic bolezen povzroča. Tako so našli pri kugi na gobcu in parkljih tako različne glive, da še dandanes ne vemo, katera je prav za prav vzrok kuge. Povzročiteljev nekaterih kužnih bolezni, kakor pasje stekline, pa še sploh ne poznamo. Znano nam je sicer, da je strupena slina steklega psa, in da se posebno še po možganih za steklino poginolega psa, ako zaidejo isti v telo, steklina hitro razširi. Nasproti temu je glivico vraničnega prisada v krvi kaj lahko najti. Nekatere glivice se celo pod drobnogledom premikajo, pri nekaterih zopet vidimo, kako se iz starih rodé nove. Mej učenjaki je že nastal strah, kaj bi se zgodilo, ko bi veda o kužnih glivah zašla mej nižje ljudstvo. Koliko nesreče bi se naredilo vsled neprevidnosti, koliko škode vsled hudobije!

Ne počutijo pa se glive na vsaki živali jednako dobro. Zato opazujemo, da se nekatere kužne bolezni nahajajo pri vseh domačih in tudi divjih živalih, se prenašajo tudi na človeka in nasprotno od človeka na živali. Druge kuge zopet so navezane na gotovo vrsto živine, na drugi ne uspevajo.

Prva vrsta živinskih kug je za človeško zdravje posebno važna. Semkaj spada vranični prisad, smrkelj, steklina, kuga v gobcu in na parkljih, osepnice (koze) in tuberkuloza (jetika). Teh bolezni se naleze človek tedaj, ako pride v dotiko z okuženo živino, če vživa meso ali mleko živali, ki trpé za temi kugami, ali če ima opraviti z okuženimi odpadki in orodjem. Smrkelj nalezejo

hlapci, ki strežejo smrkovim konjem. Za pasjo steklino zboli človek, če ga ugrizne stekla žival. Kugo v ustih dobé otroci, ki vživajo surovo mleko krav, katere bole-hajo za kugo v gobcu in na parkljih. Vranični prisad se pokaže pri mesarjih, zdravnikih in konjačih, ki so se ranili pri raztelesovanju živine. Tuberkuloza se prenaša na človeka po mleku in morebiti tudi po mesu; a naleze jo tuži človek od človeka in nasprotno žival, posebno pes, od človeka. Zanimive glede nalezljivosti so osepnice; nalezejo jih ljudje mej saboj, pa tudi od živali, in tudi žival naleze človeške osepnice. Opazovali pa so, da dek-le, ki so na rokah nalezle pri molži osepnice od krav, niso čutile bolečin; ko pa so se pokazale osepnice mej ljudmi in so cele družine za osepnicami zbolele, so ostale jedino te dek-le zdrave. To je zdravnike napotilo, da so pričeli ljudem cepiti kravje osepnice, da jih obvarujejo človeških. Podobno se cepi tudi pri drugih kužnih bolezni-h.

Pasja steklina, vranični prisad in smrkelj so za človeka vedno smrtnonevarne bolezni, ako jih takoj ne prične zdraviti več zdravnik; zatorej je treba velike previdnosti pri živini, ki je zbolela za temi bolezni-h. Kar se tiče goveje tuberkuloze, mi je omeniti, da jo novejši čas dolžé, da je v največ slučajih vzrok človeške jetike. Pravijo, da le tedaj bi se dala ta kuga ustaviti mej ljudmi, ako bi se zatrla najprej med govedom. Dandanes je tuberkuloza mej ljudmi in govedom najbolj razširjena bolezen.

Druga vrsta kug ni nevarna človeškemu zdravju, toda gospodarska škoda, ki jo napravljajo, je posebno pri nekaterih grozovita. Tu mi je treba imenovati le govejo kugo, katere ime zahodna Evropa še vedno z velikim strahom izreka, in pljučno kugo, katero je naša država z milijoni goldinarjev zatrla. Semkaj štejem tudi svinjske kuge, katere nam posebno letos delajo preglavico. Goveja kuga se človeka in druge živine nikdar ne prime, a pomorila je v nekaterih letih na milijone goveda in gospodarstvu povzročila tako škodo, kakoršno niso vse druge kuge skupaj in nobena nima. Goved, ki stoji sedem do deset metrov narazen, se okuži po sapi; človek, psi, mačke, miši, kuretina, nastelja in klaja raznašajo kugo še dalje v različne kraje.

(Dalje prihodnjič.)

Poučne stvari.

Pitanje govedi. S pitanjem govedi v večjem obsegu se le ondu izplačuje, kjer je na razpolago dosti otrobov, preš, pivskih tropin, sladkih kalov itd., ali kjer se take krme dobi v bližini po nizki ceni, kjer se lahko prideluje mnogo korenja. Nadalje je pa treba, da se dobi nepitana živina po ceni in pitana lahko in drago proda. Blizu malih mest, kjer se išče meso po ceni, se najbolje izplačuje debeliti krave, blizu večjih mest se pa pitani voli bolje izplačujejo. Pri izbiranju govedi za debelenje moramo gledati, da si izberemo živinče, o katerem je pričakovati, da se bode hitro debelilo, da se torej dobro

izplača krma, ki jej jo dajemo. Živina ne sme biti preveč shujšana, ne sme biti prestara in mora biti primerne-ga telesa. Za debelenje so najboljša goveda sedmih ali osmih let, morajo biti zdrave, tenkih kostij, globokih in širokih prsij, okroglega, sodu podobnega života, ne visečega trebuha, širokih, polnih ledij in prostornih lakotnic, polnih stegenj, širocega križa, ravnega in širocega hrbta, lahko grbljive in čvrste kože. Sprva se mora pri debelenju živini dajati blizu jednaka krma, kakor poprej in se mora le polagoma boljšati, ker sicer živina težko prebavlja. Še le, ko se začne delati tolšča, naj se začne dajati ži-

vini popolno krmo za debelenje. Ko začenja proti konci debelenja zgubljeni živina slast do jedi, naj se daje živini manj suhih stvari in se gleda zlasti na lahko prebavljivo krmo za kar je posebno dobro na debelo zmleto žito. Za debelenje vola, ki tehta 500 kilo, se priporoča sprva na dan 3 kilo pese, 4 kilo zrezane ovsene slame, 4 kilo detelje, $1\frac{1}{2}$ kilo rženih otrobij, $\frac{1}{2}$ kilo na debelo zdrobljene koruze, 2 kilo preš in 80 gramov soli. Pri glavnem debelenju se daje 5 kilo pese, 1 kilo preš, $\frac{1}{2}$ kilo zmlete koruze in 10 gramov soli več. Proti koncu debelenja dajaj volu samo 30 kilo pese, 15 kilo zrezane ovsene slame, 4 kilo detelje, 1 kilo rženih otrobij, 2 kilo preš, $2\frac{1}{2}$ kilo na debelo zmlete koruze in 70 gramov soli. Seveda te številke niso nespremenljive, treba se je ravnati po kakovosti živine in tudi po tem, kakšno krmo ima živinar pri rokah. Umni živinorejec bode premene po svojem preudarku uredil. Živino je treba debeliti 4 do 5 mesecev, če je bila zelo suha, 2 do 3 mesece, če je bila precej rejena. Iz tega sledi, če ku. pujemo živino za debelenje, da presuho ne kupimo, ker bi nas debelenje mnogo dražje stalo, nego bi za govedo skupili.

Posejanje travnikov. Velika težava je travnik enakomerno zasejati s travnimi semeni. Zato se priporoča, da se seme razdeli v dva dela. Jeden del se poseje po dolgem po travniku, drugi pa počez.

Globoko orji njive s težko prstjo. S tem dosežeš mnogo večje pridelke, ker ti koristi tudi nižja plast zemlje.

Ječmen za pivarne. Če hočeš imeti dober ječmen za pivanje, ga mraš precej zgodaj sejati, in ko ječmen raste, se mora zemlja z okopavanjem ali brananjem še zrahljati.

Brejo kravo nehaj molzti v sedmem ali osmem mesecu. Drugače se tele lepo ne razvije in krava lahko zboli na vimenu.

Krompir prašiči radi jedo; a vendar jim ni dobro samega dajati. Če se jim daje sam krompir, potem slabo prebavljajo, če dobé druge piče. Poleg tega se prašičem, ki še rasto, omeče kosti, ako se jim daje sam krompir.

Pajki v gozdu. Neki nemški učenjak je dognal, da so pajki jako koristni gozdu. V svoje pajčevine polové in pomoré mnogo gozdu škodljivih mrčesov. Ta nemški učenjak celo misli, da pajki v tem oziru celo več koristijo, nego ptiči.

Kdaj največ čebel pomrje? V mesecu marcu in aprilu! V tem času ima panj že zelo veliko mlade zaloge in primeroma le malo ali nič paše. Po zimi čebele malo medu potrebujejo, ker so na miru; toda v začetku pomladi je dela v panji dovolj, vsled tega se mora več jesti in še več se ga za požrešno zalego potrebuje. Ako pa čebelam medu primanjkuje, začenejo gladne čebele zalego napadati in jesti, kar se pred ulom lahko opazi. Tak gladni panj ali ne učka poletja, ali pa dá zelo pozne roje. Naj se torej ne zamudi v teh dveh mesecih čebele vsak drugi dan z medom — po eno žlico — pitati, da bodo dale zgodnje in močne roje.

Ameriški jesen je jako razširjen po Nemčiji. Les tega jesena se jako drago plačuje. Pomladi ameriški jesen pozneje poganja, jeseni mu preje odpade listje, zatoorej mu ne škoduje mraz. Povodnji mu celo po letu ne škodujejo.

Krompir grazia (gratia), katerega je poljski kmetovalec Dolhovski pridelal iz semena, ima srednje visoko, bujno zeljišče, podolgaste ali okrogle gomole, ru-

dečo, raskavo kožo, belorumenno meso in je posebno dober za kmetijske namene. Ker ima mnogo stroba v sebi, je jako tečen in ga tudi tovarne radi kupujejo. Ta krompir nerad gnije in dobro rodi. Pri jednem stebelu je včasih po trideset do štirideset gomolov. Kdor želi to vrsto krompirja, ga dobi na kmetiškem poskuševališči v Veski pri Pardubicah 5 kil za 1 gld. 25 kr.

Kdaj naj se seje? Naši kmetovalci so že mnogo premišljevali, kdaj je ugoden čas za setev. Sestavili so celo vrsto pravil. Nekateri imajo posebno gotove dneve za setev, drugi pa zopet gledajo na spremembe meseca. Ta pravila so pa brez vse vrednosti, ker se ne opirajo na prirodne zakone in so se največ rodila iz domišljije. — Žito naj se seje, kadar je njiva za setev pripravljena in je vreme ugodno. Ko se njiva preorje je dobro, da se precej ne seje, temveč počaka, da razpadejo grede in popolnoma zamrje podorani plevel ter da se prst malo vleže. Pri sejanju ne sme biti niti presuho niti premokro. Žito najbolje uspeva, če se seje pri gorkem in vlažnem vremenu. Navzame se že pri setvi vlažnosti in potem hitreje zeleni. Tudi prst pri takem vremenu ni suha in mrzla in je torej za kalitev ugodna. Ravno iz tega uzroka je najbolje sejati zvečer, kajti takrat je zrak najtoplejši. V nekaterih krajih imajo navado, da seme zvečer posejejo in ga pusté, da ga po noči zmoči rosa. To pa ni priporočati, če se je murda bati slane. Tudi je odvisno od prsti, kdaj naj sejemo. Hovate njive moramo jeseni najprej, pomladi pa najpozneje obdelati. Če se taka njiva jeseni dosti zgodaj ne poseje, jo jesensko deževje lahko tako premoči in shladi, da je jesensko solnce več ogreti in posušiti ne more. Če potem v blato posejemo žito, bode slabo skalilo. Če se pa taka njiva jeseni zgodaj obseje, pa se žito pred zimo dobro razraste in pričakovati je dobre letine. Nadalje je pa tudi od žitne vrste odvisno, kdaj naj sejemo. Če ozimino zgodaj sejemo, imeli bodemo dokaj slaba mala zrna. Pri jarini je pa to ravno narobe. Seveda se je pri sejanju ozirati tudi na podnebje dotičnega kraja. V mrzlih in osojnih krajih moramo jeseni poprej, pomladi pa pozneje sejati nego v gorkih in solčnih. V trda tla naj se seme gosteje seje, nego v rahla, lahko in čista. Če je njiva dobro pognojena, je tudi treba manje semena. Če je slaba zemlja, mora se tudi gosteje sejati. Tudi je v mrzlih krajih treba nekoliko gosteje sejati nego v gorkih. Staro seme gosteje sej, ker je gotovo že zgubilo nekaj kaljivosti. Če zgodaj sejemo, moramo redkeje sejati, nego pri pozni setvi. To velja posebno za ozimino. Pri jarini ni toliko razlike, ker je poznejše gorkejšo vreme ugodnejše za kaljivost. To so pravila, ki so nabrane iz skušnje in ki se tudi vjemajo z rastnimi pogoji. Po njih se ravnaj slednji kmetovalec in popusti prazna kmetijske pravila.

Velik dobiček v gospodinjstvu imaš, ako rabiš pristno sladno kavo. Zasluga tvrdke Kathreiner je, da je vpeljala s popularno „Kneippovo kavo“, ki je slavna po vsem svetu, pristno sladno kavo, ki ima vsled svoje posebne prireditve okus bobove kave ter je radi tega tako zelo priljubljena. Vsakdo se Kneippove kave naglo privadi ter jo pije čisto ali pa kot primes bobovi kavi. Nobena gospodinja naj zato ne zamudi, čim preje upeljati to zdravstveno nedosežno in po okusu izvrstno kavo. Ker pa je v trgovini mnogo sleparskih, iz dobičkaželjnosti izvirajočih posnetkov Kneippove kave, svarimo vsakogar, naj bode pazen, kadar kupuje. Zahtevati je torej izrečno vselej Kathreinerjevo sladno kavo v originalnih ovojih s sliko župnika Kneippa in s podpisom Kathreinerja. Vsako drugo znamko ali odprto prodajano kavo treba zavrniti. Hudobneži lažejo, da se po Kneippovi smrti ne fabrikuje več pristna sladna kava, nego da je stopil na njeno mesto neki drugi fabrikat. Naj se ne pusti nihče varati s temi lažmi, kajti Kathreinerjeva tvrdka si je pridobila za vse čase pravico, da postavlja ranjcega gospoda prelata Kneippa ime in sliko kot znamko na jedino pristno sladno kavo, katero bo v isti zvrstnosti izdeljevala tudi poslej.

 Prihodnja številka „RODOLJUBA“ izide dne 6. novembra 1897.

Tržne cene v Ljubljani

16. oktobra 1897.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hktl.	11 20	Špeh povojen, kgr.	70
Rež,	8 —	Surovo maslo, "	80
Ječmen,	6 40	Jajce, jedno	03
Oves,	6 20	Mleko, liter	10
Ajda,	9 —	Goveje meso, kgr.	64
Proso,	7 50	Telečje	62
Koruza,	6 40	Svinjsko	54
Krompir,	2 50	Kostrunovo	40
Leča,	12 —	Pišanec	55
Grah,	12 —	Golob	15
Fižol,	10 —	Seno, 100 kilo	1 96
Maslo, kgr.	94 —	Slama,	1 60
Mast,	70 —	Drva trda, 4 metr.	7 —
Špeh svež	64 —	" mehka, 4 "	4 80

Loterijske srečke.

Dunaj, dné 2. oktobra:	58,	24,	66,	86,	63.
Trst, dné 9. oktobra:	34,	6,	29,	21,	68.
Gradec, dné 2. oktobra:	27,	33,	53,	2,	67.
Praga, dné 13. oktobra:	53,	47,	45,	24,	1.
Linc, dné 9. oktobra:	75,	40,	41,	1,	80.
Brno, dné 6. oktobra:	76,	42,	51,	5,	89.

**Vožnje karte
in tovorni listi**
v

A m e r i k o.

Kralj. belgijski poštni parnik
Red Star Linie iz Antverpna naravnost v
Novi Jork in Filadelfijo.

Koncesijonovana od visoke c. kr. avstrijske vlade.

Pojasnila dsje radovoljno

koncesijonovana potovalna pisarna

E. Schmarda

v Ljubljani, Marije Terezije cesta št. 4, (prtljiče na levo).

Kdo pije

Kathreiner-

Kneippovo sladno kavo?

Vsak

kdor ljubi okusno kavo, hoče zdrav
ostati in si kaj prihraniti.

Poučna knjižica za vsakega!
Cerkvene pristojbine
(štolnina)
za Štajersko, Koroško in Kranjsko.

Cena 8 kr., s poštnino 10 kr.

Spisal, založil in prodaja Rok Drogenik v Celji

Lekarna „pri Mariji Pomagaj“ v Ljubljani.

 Novo urejena

lekarna „pri Mariji Pomagaj“

M. Leusteka, Resljeva cesta št. 1

poleg mesarskega mosta v Ljubljani

priporoča gospodarjem in kmetovalcem - živinorejcem

izvrstni redilni prah za živino

konje, govedo in prašiče

jeden zavojček z rab. navodom 30 kr., dvakrat toliko 50 kr.

Velika zaloga vseh preizkušenih, izborno delujočih domačih zdravil, katera se po časnikih in cenikih priporočajo kot izvrstna sredstva proti raznim boleznim. — Razpošilja se vsak dan dvakrat s pošto.

Resljeva cesta št. 1 poleg mesarskega mostu.

V vsakem poštno-oddajnem okraji, v vsakej fari in po potrebi v vsakej občini, nastavi se razumna, delavna in zanesljiva oseba kot

zaupni mož in posredovalec

z dobrim in trajnim postranskim zaslužkom od nekega, mnogo let obstoječega avstrijskega podjetja prve vrste. Pismene ponudbe pod „**V. u. G.**“ Gradec, poste restante.

Posestvo na prodaj

na Selu pri Zagorju ob Savi

obstoječe iz hiše z opeko pokrite, kozolca z 6 okni, njive, travnikov in gozda (hosta) za ceno 4000 glđ.

Matija Kos,

posestnik.

Selo pri Zagorju ob Savi.

Največji izbor.

Skrbno izdelovanje

Preobleke. Popravila.

L. Mikusch
teverno očnikov
Ljubljana, Mestni trg 15

Najnižje cene